

Manifest Makers aan het IJ

Hamerkwartier, Amsterdam Noord

Samenvatting

De werkgroep Makers aan het IJ (opgericht in 2019) heeft de ambitie om de unieke creatief-ambachtelijke maakcultuur die de afgelopen decennia in het Hamerkwartier is ontstaan, te behouden en te vernieuwen en actief in te zetten in de ontwikkeling van het nieuwe Hamerkwartier.

De werkgroep streeft ernaar een belangrijke partner te zijn binnen de ambitie van de gemeente om van het Hamerkwartier een Creatieve Productiewijk te maken, waar wonen en werken op een nieuwe manier samengaan en diversiteit, leefbaarheid en bewonersparticipatie blijvend zijn verankerd.

Unieke stedelijke cultuur

Het Hamerkwartier heeft zich na het vertrek van een groot deel van de scheepsindustrie uit Amsterdam Noord ontwikkeld tot een wijk met honderden kleine ambachtelijke bedrijven, creatieve ondernemers en kunstenaars. De rauwe, industriële omgeving, de ligging dicht bij de centrale stad aan het IJ en de aantrekkelijke huurprijzen hadden en hebben op hen een grote aantrekkingskracht. Door de betaalbare huren is in dit deel van Noord altijd ruimte geweest voor ondernemers die niet of nog niet kapitaalkrchtig zijn, startups, groei, experiment en innovatie. Dat heeft geleid tot een unieke stedelijke cultuur van kleinschalige bedrijvigheid en ambachten met een grote diversiteit.

In het Hamerkwartier zijn onder meer actief: lampenkappenmakers, meubelmakers, beeldhouwers, chocolademakers, kleine modebedrijven, beeldend kunstenaars, fotografen, musici en audiovisuele kunstenaars, vormgevers en (binnenhuis)architecten, decor- en rekvisietenateliers, sieradenontwerpers, staalwerkplaatsen, tv-producenten, een antiquariaat voor wetenschappelijke tijdschriften, een vereniging voor 78-toerenplaten, een dans- en theaterschool, een werkplaats voor fietsrecycling, een zenatelier. En dit is slechts een greep uit het hele aanbod.

Kleinschalig, professioneel

Het betreft creatief-ambachtelijke bedrijven en zelfstandigen waarvan de meeste zijn gericht op ontwerp én productie. Dat is een belangrijk kenmerk: het betreft ambachtelijke productie, vaak handwerk dat op een duurzame manier wordt uitgevoerd. Deze ambachtlieden zijn niet gericht op schaalvergroting, maar op het handhaven van kwaliteit, waardoor hun winstmarges bescheiden zijn.

Desalniettemin zijn vele van deze circa 350 ateliers van professioneel niveau. Ze hebben hun sporen verdiend en uitgebreide netwerken opgebouwd, zowel nationaal als internationaal. Ze werken samen met gerenommeerde instituten en instellingen zoals het Rijksmuseum en het Moma New York en vervullen een belangrijke rol in hun vakgebied, of dat nu muziek, beeldende kunst, restauratie of een andere discipline betreft. Ze leveren unieke en innovatieve producten en diensten en drukken een stempel op het karakter van Amsterdam Noord.

Belang voor de buurten van Noord

Ook lokaal zijn deze ondernemers en ambachtelijke bedrijven van groot belang. Met hun activiteiten en samenwerking dragen ze bij aan de creatieve uitstraling en leefbaarheid van het Hamerkwartier en de wijken rondom. Al decennia lang worden er kunstfestivals georganiseerd (waaronder Open Ateliers Noord en Noordwaarts), evenementen die liefhebbers van kunst en ambacht uit Amsterdam en omstreken trekken.

Veel ateliers en werkplaatsen in het Hamerkwartier verzorgen cursussen, workshops en educatieve programma's, organiseren plaatselijke projecten en bieden stageplaatsen aan jongeren in opleiding. Er zijn bedrijven die gericht zijn op cultuureducatie voor kinderen, kunstenaars die via wijkopbouw projecten voor bewoners opzetten. Projecten die inzetten op inclusiviteit en participatie van de bewoners.

“Cities have the capability of providing something for everybody, only because, and only when, they are created by everybody.”

Jane Jacobs, *The Death and Life of Great American Cities*

De honderden ondernemers die actief zijn in het Hamerkwartier vormen er mede de sociaal-culturele infrastructuur van. Iets om trots op te zijn en te koesteren. Een dergelijke infrastructuur, gedurende decennia organisch gegroeid binnen de industriële omgeving van Noord, is onvervangbaar en van grote waarde voor Amsterdam. Dat wordt door de gemeente ook erkend. In het stedenbouwkundig programma voor het Hamerkwartier wordt de wens uitgesproken dat de bestaande kleinschalige bedrijvigheid het nieuwe Hamerkwartier mede vormgeeft en dat is wat de werkgroep Makers aan het IJ zich ook ten doel heeft gesteld.

Hamerkwartier straks – ‘Creatieve Productiewijk’

De gemeente Amsterdam heeft het Hamerkwartier aangewezen als ‘versneld ontwikkelingsgebied’. De wijk zal een sterke verdichting ondergaan en met een verdeling van tweederde wonen en eenderde werken uiteindelijk meer ruimte bieden aan bedrijvigheid dan nu het geval is. Het aantal arbeidsplaatsen zal groeien van circa 3000 naar 6700. Dat biedt alle kansen voor inpassing en vernieuwing van de bestaande creatief-ambachtelijke cultuur en behoud van het bestaande kleinschalige ondernemerschap dat typerend is voor het Hamerkwartier.

In de notitie ‘Hamerkwartier werkt’ van het projectteam Hamerkwartier wordt deze ambitie expliciet geformuleerd. Men wil van het Hamerkwartier een ‘Creatieve Productiewijk’ maken, met een nadruk op kleinschalige creatieve bedrijvigheid met functies gericht op of gebonden aan de stad waarin oude én nieuwe bewoners en gebruikers gaan samenleven en samenwerken. De ondernemers die in Makers aan het IJ zijn verenigd, passen zonder uitzondering in het profiel van de Creatieve Productiewijk: kleinschalig, creatief, productief.

Werken én wonen

Het nieuwe Hamerkwartier onderscheidt zich van andere ontwikkelingsgebieden in de stad doordat de gemeente nadrukkelijk heeft geformuleerd dat wonen en werken er gecombineerd gaan worden (zie ‘Ruimte voor de Economie van Morgen’ (2017) van de gemeente Amsterdam). Projectteam en gemeente vermelden dat de reeds bestaande kleinschalige productiviteit niet verdrongen mag worden door woningbouw en gentrificatie. De ambities van de gemeente en het projectteam sluiten dus direct aan bij de aanspraak van Makers aan het IJ om het nieuwe Hamerkwartier mede vorm te geven.

“Houd de huren van de plinten aan de straat laag, zodat daar een levendige mix van stedelijke functies kan floreren.”

architectuurhistoricus Michelle Provoost

Betaalbare huren

In de notitie ‘Hamerkwartier werkt’ wordt ingegaan op de betaalbaarheid van de toekomstige huren. De kleinschalige creatieve en productieve maakbedrijven, aldus de notitie, zullen minder kapitaalkrchtig zijn dan kantoorfuncties en moeten gefaciliteerd en beschermd worden door de stad. Dat vraagt, aldus de notitie, om “sturingsmaatregelen die de betaalbaarheid bewaken”.

Makers aan het IJ zet zich actief in voor deze betaalbare huren, zodat startups, innovatie en experiment kunnen blijven floreren in het Hamerkwartier. Zodat ondernemers die minder kapitaalkrchtig zijn en niet gericht op schaalvergroting maar op behoud van ambachtelijke kwaliteit er deel van blijven uitmaken.

Ongedeelde wijk

Een andere belangrijke ambitie van gemeente en stadsdeel is dat in het Hamerkwartier de principes van de 'ongedeelde wijk' worden toegepast. Dat houdt in dat de bestaande buurten, ook de omliggende, meeprofiten van de ontwikkelingen. Kansengelijkheid tussen oude en nieuwe groepen, tussen rijke en minder rijke inwoners moet worden gestimuleerd. In de wijk komt een vaststaand percentage (30 procent) sociale woningbouw, en het lokale ondernemerschap wordt gestimuleerd. Bij de inpassing van dat lokale ondernemerschap wordt speciaal belang gehecht aan maatschappelijke functies, kunst en cultuur, vakscholing en werkplekken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Makers aan het IJ wil, als deel en vertegenwoordiger van dat lokale ondernemerschap en door de aanwezige expertise en ervaring op dit gebied, partner zijn bij het realiseren van het ideaal van de ongedeelde wijk.

Initiatieven Makers aan het IJ

Bestuur en leden van Makers aan het IJ voeren gesprekken met het projectteam Hamerkwartier, stadsdeel Noord, de gemeente Amsterdam, projectontwikkelaars en andere belanghebbenden, zoals ondernemers, bewoners, huurders en verhuurders. Onze werkgroep wil met projectontwikkelaars en gemeente samenwerken en sturing geven aan nieuwe concepten en projecten die van het Hamerkwartier de 'creatieve productiewijk' maken die alle betrokkenen voor ogen staat.

Wij denken daarbij aan multifunctionele centra en gebouwen, ook in de plint, waarin workshops, presentaties en onderricht worden gegeven, wijkprojecten worden gestart en incubator- en katalysatorfuncties zijn ondergebracht. Deels openbare ruimtes die voor bezoekers toegankelijk zijn en laten zien wat er in het Hamerkwartier wordt gedaan (én gemaakt) en die bewoners er actief bij betrekken. Juist de kleinschalige ambachtelijke bedrijven die wij vertegenwoordigen kunnen

sterk bijdragen aan de leefbaarheid en community building van de wijk.

Onze ambities sluiten aan bij de ideeën van het projectteam: "We denken aan het oprichten van een organisatie die het belang van de Creatieve Productiewijk onder de aandacht houdt en communiceert. We willen dit samen met de bedrijven, eigenaren en ontwikkelaars vormgeven." Makers aan het IJ is van mening dat het deel moet uitmaken van een dergelijke organisatie.

"Als gemeente is het bijna onmogelijk om zo'n organisatie te faciliteren als er geen energie is vanuit het gebied zelf."

over project Binckhorst in Den Haag; uit 'Hamerkwartier werkt'

Meest leefbare wijk...

Makers aan het IJ werkt samen met andere creatief-culturele instellingen in Amsterdam Noord, waaronder Cultuurtafel Noord, dat een groot aantal culturele instellingen, ondernemers en zelfstandigen in Amsterdam Noord vertegenwoordigt. Het Hamerkwartier is een rijke aanvulling op het lint van culturele instellingen en hotspots in Noord zoals Eye, de Tolhuistuin en de NDSM-werf, en aan de andere kant van het IJ Loods 6 en de Bonte Zwaan.

Die rijkdom kan nog vergroot worden als bij de ontwikkeling van het Hamerkwartier gebruik wordt gemaakt van de creatief-ambachtelijke bedrijvigheid die zich hier in de loop van tientallen jaren heeft gevormd. Dan kan het nieuwe **Hamerkwartier** de inspirerende, creatieve, productieve, vernieuwende, diverse en inclusieve wijk worden die, wie weet, de boeken in gaat als **de meest leefbare wijk van Amsterdam...**